TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HINÇER

No. 223 ŞUBAT 1968 YIL : 19 — CİLT : 11

Saz Şairleri :

Ardanuçlu Âşık Efkârî

— IX —

Yazan : A. Emin ARSLAN

Herşeyi dile getirir. Düzüyle, bayırıyla, dağıyle, yaylasiyle konuşur. Halkevleri'nde sazını, sözünü dinletir. Uğrayabildiği yerlerin köyünü, bucağını, kent'ini, ocağını adım adım gezer ,renklendirir, şenlendirir. Türbelerine yüz sürer, Tanrı'dan rahmet diler. Müzelerini gezer, tarihî yerlerinde dolaşır. İşte bu Vilâyetler'den bir kaçını veriyoruz. Aynı şehire bir kaç defa yolu uğradığı için gidiş geliş tarihleri de biribirine karışmıştır. Onun için biz, her şehire geldiği tarihleri değil, sadece bu vilâyetlerin isimlerini vermekle yetineceğiz. Bizim tesbit edebildiğimiz dolaştığı şehirler şunlardır :

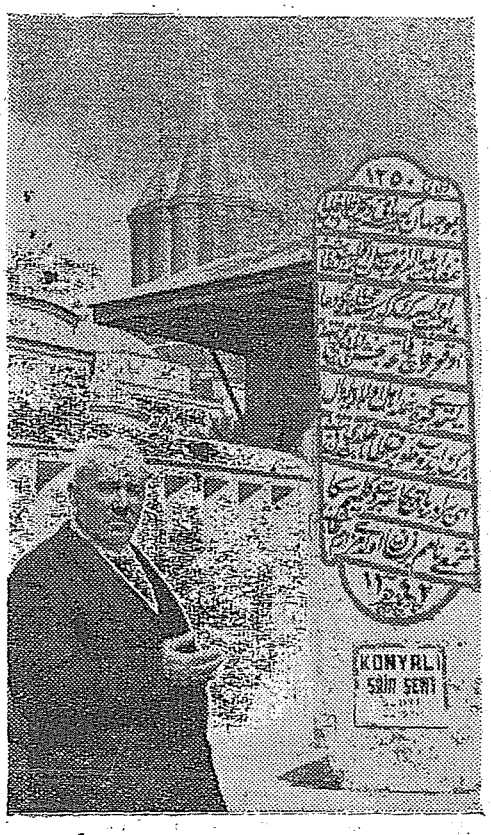
Rize, Trabzon, Gümüşhane, Giresun, Ordu, Samsun, Amasya, Tokat, Çorum, Yozgat, Ankara, İstanbul, Bursa, Konya, Kayseri, Mersin, Adana, Sivas, Erzincan, Erzurum, Ağrı ve Kars'tır.

Ankara Radyo evi'nde de evvelâ sevgilisine söylediği "Ağıt"ı, söyler. Buna ilâveten Radyoevinde sırasını beklerken "Âşıkın sazının teli aşınmış", "Âşığın kendi de üşümüş" diye Efkârî'ye takılan kızlara verdiği cevabı (taşlama) yı da aşağıya alıyoruz.

23. Kasım. 1948'de Ankara'ya gelişinden sitayişkâr bir şekilde bahseden gazeteler, Halkevinde yapılacak toplantının gün ve saatini de bildirmişlerdir. ("Ankara" Akşam Haberleri Gazetesi, 23. Kasım. 1948, S. 2396/2026 ve yine ayni gazete (Ankara) 3. Aralık. 1948, S: 2396/1026, "Ulus" Gazetesi, 5. Aralık. 1948, yıl: 29 - No. 9847).

DELBEDER

Şimdi bizim güzel iller kış mıdır?
Kar yüklenmiş dağlar için yaz vardır.
Bir gün gelir başlar her yerde bahar
İlkbaharın gelmesine az vardır.
Dereler buzları katacak sele
Bağlar kavuşacak lâle, sünbüle
Bülbül konacaktır hem gonca güle
Gülün goncasında yüz bin naz vardır.
EFKÂRÎ, aşk ile boşandım doldum
Geçen günlerime ne yazık yandım
Ne bağa bağbânım, ne gül'e kondum
Kazancımdan elimde bir saz vardır.

Âşık Efkârî, Âşık Şem'i'nin mezarı başında

BENZEMEZ

Soğukta üşümez, asla düşünmez
Bizim sözler sizin söze benzemez
Bu aşkın defî'dir teli aşınmaz
Bizim sazlar sizin saza benzemez.
Aşkın iynesiyle biz işlenmişiz
Her göze görünmez nakışlanmışız
Ne yazı görmüşüz ne kışlanmışız
Bizim yazlar sizin yaza benzemez.
Bu sevda âşıkı gezdirir yormaz
Bizdeki yareyi değme el sarmaz
Bir mecliste bir irfanda kızarmaz
Bizim yüzler sizin yüze benzemez.
Felek EFKÂRÎ'yi bağa kondurmaz
Kader beni aşk yolunda döndürmez
Fırat, Dicle aksa narım söndürmez
Bizim köyler sizin köye benzemez.

Radyo Evinde nayrılır. Halkevine gider. Orada da gönülleri hoş ettikten sonra, memleketine döner.

★

Efkârı pek çok âşıkla karşılaşma yapmıştır. Bu âşıkların başka - muhtelif tarihlerde de Yusufelili Âzmî (M. Âdil Özder) ve Şavşatlı Tokdemir (Meclit Tokdemir) ile yaptığı karşılaşmalar henüz neşredilmemiştir. Diğerleri gibi bunların da birer nüshaları elimizdedir. Ayrıca bir bu yazı serisini hazırladıktan sonra da karşılaşmalarda bulunan Âşık Efkârî, Kinya Turizm Derneği'nin 1966'da düzenlediği "Türkiye Âşıklar Bayramı" nda İRTİCALEN ATIŞMADA birincilik kazanmıştır (İhsan HINÇER "Birinci Âşıklar Bayramı" 208 Nolu, Nisan 1966 tarihli T.F.A. nın 42249. sahifesi). O'nu, 1967'de tekrar edilen bayramda ise Âşık Veysel Müdamî ile beraber, meşhur şâir ve folklorcularımızdan kurulu jüride üye olarak görüyoruz. (Metin SOYSAL. Röportaj: "Aldı Sazı Eline" "Hürriyet" gazetesi, sene: 20 - No. 7017, 9 Kasım 1967).

Yetiştirdiği çıraklar: Yolüstü Köyünden Ahmet Yanarî, 1942'de Vatanî hizmetini yaparken ölmüştür. Yine Ardanuc'un Tütünlü Köyünden halen sağ olan Mustafa GÜL'dür. Bulanî mahlâsiyle şiirler söyler.

1928'de Harf İnkılâbı olunca Adakale'de açılan "Gece okulu'na bir kış devam ederek yeni yazıyı öğrenmiştir. Bu sayede bilgisini hayli ilerleterek Artvin Ağır Ceza ve Adalet Komisyonu'nun 1947/27 muhabere ve 27 A. karar ve 14/6/947 tarihli vesikasıyla Davâ takip etmeye hak kazanır. 1945'ten beri Arzuhalcilik yaparak ve bir araya toplamağa çalıştığı eserlerini fasikül halinde bastırarak geçimini temine çalışmaktadır. Sünni olup Hanefî mezhebinden başka hiç bir zaviye ve tekke veya tarikata mensup değildir. Lâkin mevevî tarikatına hayranlığını gizlemez:

Dışardan zayıfım içten yağlıyım,
Sahilde yaşasam bile dağlıyım;
Kalender meşrebim, dine bağlıyım,
Velâkin def ile derviş olamam..

Efkâri'nin - Naldöken Köyü'nde Sultan Hanım'ın yanına defn olan - sevgilisi Nazmiye Hanım'dan pek körpe yaştayken yetim kalan büyük oğlu Servet 1340 ve kızlarından da büyüğü Münire 1341, küçüğü Nafia 1343; halen sağ olan 1930'da evlendiği ikinci eşi Emine Hanım'dan dünyaya gelen en küçük oğlu Hüsnü de 1932 yılında doğmuştur. Halen sağ olan yukarıda adını verdiğimiz evlâtlarının - evlenmeleri sebebiyle - hepsinde de bir yaş büyültme ameliyesi görüyoruz. Ancak, biz burada daha evvel nüfustaki asıl doğum tarihlerini esas olarak aldık. Öldüğü hakkında neşredilen haberlerin gerçekle hiç bir alâkası yoktur. Merhum Halit BAYRI, ölmüştür diyor (M. Halit BAYRI - Kitaplar arasında: "Susmuş Saz", 16 Nolu Kasım 1950 tarihli T.F.A. nın 244. sahifesinde). Efkârîyi 5. 7. 1967 tarihinden başka 22. 8. 1967 tarihinde de - son olarak - ziyarette bulundum. Devamlı olarak mektuplaştığımız âşığın bu günlerde söylediği bu koşma ise, şimdiki yaşayışının samimi bir ifâdesidir.

KOŞMA

Boz bulanık sular gibi çağlardım
Şimdi engin engin akamıyorum
Belime tabanca kama bağlardım
Şimdi bir kayış ta sıkamıyorum.

Anberler sürürdim saçım tarardım
Kâküllerim bir tarafa kırardım
Elma gibi yanar, bıyık bürerdim
Şimdi aynalara bakamıyorum.

Dağları aşardım hiç yorulmazdım
EFKÂRÎ atlıdan geri kalmazdım
Eniş yokuş nedir zaten bilmezdim
Şimdi bir merdiven çıkamıyorum.

Düzeltmeler :

a) "T.F.A. nın 4044. sahifesinde 10. satıra tekabül eden cümlenin doğrusu: Nitekim Efkârî'nin büyük kardeşi Recep Hoca'yı da hatim ettirecek kadar bilgiye sahipti", b) 4047. sahifedeki koşmanın üçüncü kıt'asının birinci mısrası: "Bahçelerin başka başka sevilir", c) 4340. sahifede başlıktan sonra gelen paragrafın ilk cümlesi: "Sevgilisi aslen Ardanuc'un Tepedüzü (Müker) Köyü'nden olan Beg Ağa ve Hurda Hanım'dan olma Nazmiye Hanım'dır." ç) 4405. sahifede VI Nolu koşmanın sondan ikinci mısrası: "Canım sana sarfedenim sevdiğim", d) 4588. sahifenin ikinci sütununda devam eden cümledeki "Bert'da"nın "Berta'da" şeklinde düzeltilmesi rica olunur.